

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»**

В І С Н И К

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ВІННИЦЬКОГО ГУМАНІТАРНО - ПЕДАГОГІЧНОГО
КОЛЕДЖУ**

ВИПУСК № 2 (49)

Вінниця, 2025

ВІСНИК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу
РІШЕННЯ

Національної ради України
з питань телебачення та радіомовлення
щодо реєстрації суб'єкта друкованих медіа
№ 967 від 28 вересня 2023 року
Ідентифікатор медіа – R30-01367
Журнал

Журнал присвячений висвітленню широкого спектру теоретичних та прикладних проблем педагогіки, психології, окремих методик та філології, підтримує традиції інтеграції вишівської науки з практикою, сприяє поширенню досвіду наукової, науково-педагогічної та виробничої діяльності, становленню кадрів вищої кваліфікації; розрахований на спеціальну категорію читачів, зокрема педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів вищої, середньої та дошкільної освіти, здобувачів освіти та молодих науковців.

Вісник заснований у січні 2012 року, виходить 3 рази на рік

Мова видання: українська, англійська

Тематичні напрями Вісника:

- Інтеграція науки та практики як механізм ефективного розвитку
- Педагогічні та лінгвістичні аспекти викладання
- Германістика та славістика у сучасному науковому просторі
- Психолого-педагогічні умови формування та розвитку особистості вихованця
- Лабораторія педагогічної майстерності та професійного саморозвитку педагога
- Дисемінація передового педагогічного досвіду
- Challenges in Education
- Відомі імена року
- Проби пера
- Конкурси
- Рецензії

Номер затверджено на засіданні Вченої ради
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Протокол № 11 від 15 травня 2025 року

Головний редактор: директор КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Войцехівський К.Ф.;
відповідальний редактор: методист коледжу, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, Руда Т.В., **медіа-редактор:** к.пед.н., доц. Марценюк О.Г.

Редакційна колегія: д.пед.н., проф. Мисліцька Н.А., д.філ.н. Войцехівська Н.К., к.філ.н., доц. Січкач С.А. (Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини)

Відповідальність за зміст статей несуть автори
Матеріали видаються в авторській редакції

В 53 Вісник науково-методичних досліджень Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу : Випуск 2(49) /за заг. ред. К.Ф. Войцехівського. Вінниця : Твори, 2025. 165с.

© КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», 2025

ЗМІСТ

НОПЯТІККИ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ

АСАУЛЕНКО АНАСТАСІЯ, СЕНСИТИВНІ ПЕРІОДИ РОЗВИТКУ	5
БАКЛАНСЬКА АЛІНА, ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ГРИ ЯК ПРОВІДНОГО ВИДУ ДІЯЛЬНОСТІ.....	8
БЕВЗА ДІАНА, МЕТОДИ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ У СУЧАСНІЙ РОДИНІ	11
ПОГРЕБНЯК ДІАНА, СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ У РОБОТІ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДУ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ	15
ЗАСТАВНІЮК ЛЮБОВ, ДИДАКТИЧНІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ РАНЬОГО ТА ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ...	19
ЗРАЛКО АННА, ІНТЕРАКТИВНІ ДИТЯЧІ СВЯТА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ	23
ПЕТРИЧКО КАТЕРИНА, ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ НАРОДНОЇ МАТЕМАТИКИ В ДОШКІЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ	30
ПЛАХОТНА АЛЛА, РОЗВИТОК ПАМ'ЯТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ..	35
ПОСТУПАЙЛО АННА, ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	39
БОГОЦЬКА ВАЛЕНТИНА, СЕГЕДА МИКОЛА, МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА.....	44
СИВАК МАРИНА, РОЗВИТОК ЗДІБНОСТЕЙ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	47
ПИЛЯВЕЦЬ ТЕТЯНА, РОЗВИТОК МОРАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	51
СОРОЧАН КАРІНА, ПОЗАКЛАСНА РОБОТА В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОЇ МОТИВАЦІЇ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	56
ШАФАР ІВАННА, РОЛЬ СІМ'Ї У ПСИХОЛОГІЧНОМУ РОЗВИТКУ ДИТИНИ ПІД ЧАС КРИЗОВИХ ПОДІЙ	62
ЯГНІЧ НАТАЛІЯ, ФОРМУВАННЯ СВІДОМОСТІ У СТАРШОМУ ДОШКІЛЬНОМУ ВІСІ.....	65

КУЛЬТУРА, ЛІТЕРАТУРА ТА ФІЛОЛОГІЯ

У ДОСЛІДЖЕННЯХ МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

МАРУСІНА ЮЛІЯ, ПОНЯТТЯ КУЛЬТУРИ ТА КУЛЬТУРНОГО «БУМУ»	71
ГУМЕНЮК ІРИНА, КОЛИ ЛЮБОВ УБИВАЄ: ФЕМІНІСТИЧНИЙ І ПСИХОАНАЛІТИЧНИЙ ПОРТРЕТ РОМАНУ «КОХАННЯ» АНДЖЕЛИ КАРТЕР ..	74
ДОЛІШНЯ КАТЕРИНА, ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ З КОМПОНЕНТОМ FOOD В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	82

KOLIESNIKOVA IVANNA, SENTENCE AND QUASI-SENTENCES IN MODERN ENGLISH	88
ЛАСКОРУНЬСЬКА АНАСТАСІЯ, ЛЕКСИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ СЛЕНГУ: МІЖ КУЛЬТУРОЮ І МОВНОЮ ГРОЮ	94
ОШІВСЬКА ОЛЕНА, ВЛАСНІ НАЗВИ В АНГЛОМОВНІЙ РЕКЛАМІ	98
СКАЛЕЦЬКА СОФІЯ, ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНЕ ПОЛЕ "ВІЙНА" В АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ ПРО ВІЙНУ В УКРАЇНІ: АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ І МЕДІЙНОЇ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ	105
СЛЮСАР МАРИНА, COEXISTENCE OF SOCIOLECTS AND REGIONAL DIALECTS IN ENGLISH-SPEAKING COUNTRIES	109
СОЛОМСЬКА ВІКТОРІЯ, STYLISTIC DEVICES IN DIGITAL JOURNALISM: EXPRESSIVE STRATEGIES IN ONLINE MEDIA TEXTS	114
ТИМОШЕНКО ВАДИМ, СИМФОНІЯ ВТРАТИ Й НАДІЇ: КУЛЬТУРНИЙ СИНТЕЗ У РОМАНІ “НОРВЕЗЬКИЙ ЛІС” ХАРУКІ МУРАКАМІ	117

ІННОВАЦІЇ СУЧАСНОЇ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ

ЗВІРИК ЛЮДМИЛА, НАВЧАННЯ БІГУ НА КОРОТКІ ДИСТАНЦІЇ	123
КЛАНЦАТА ВІКТОРІЯ, ІНТЕРАКТИВНІ ПЛАТФОРМИ ТА МОБІЛЬНІ ДОДАТКИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ФОНЕТИЧНИХ УМІНЬ ТА НАВИЧОК УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	129
КОЗЮЛЬКО АНАСТАСІЯ, МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНИХ РИС ХАРАКТЕРУ ДІТЕЙ	135
ПРИСЯЖНЮК ДМИТРО, МАРТИНЮК ВІКТОР, БИСТРИЦЬКИЙ ОЛЕКСАНДР, ОЗДОРОВЧИЙ ЕФЕКТ ФІЗИЧНИХ ВПРАВ	140
КАСЬКО ОЛЕНА, STEM-ОСВІТА ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ НАВИЧОК У ДІТЕЙ З АУТИЗМОМ	145
ПРИСЯЖНЮК ДМИТРО, МАРТИНЮК ВІКТОР, БИСТРИЦЬКИЙ ОЛЕКСАНДР, ВІДБІР ТА ОРІЄНТАЦІЯ У СИСТЕМІ СПОРТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ ЛЕГКОАТЛЕТІВ	151
СТОРОЖУК НАТАЛЯ, КАСЬКО ТЕТЯНА, ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ САМОСТІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ З ХОРОВОГО ДИРИГУВАННЯ	156
СТРАТІЙЧУК НАТАЛІЯ, МУЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА ТВОРЧИЙ РОЗВИТОК	159

ВИМОГИ до підготовки науково-методичних статей Збірника «ВІСНИК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу»	166
---	-----

РОЗВИТОК МОРАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

УДК 373.2.015.31:17]-047.22

ПИЛЯВЕЦЬ ТЕТЯНА

магістрантка Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського,

Науковий керівник: КОЛОСОВА О. В.

кандидат педагогічних наук, доцент
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

Abstract. *The article examines theoretical and practical aspects of developing moral competence in senior preschool children. The essence of moral competence, its structural components, and formation peculiarities during preschool age are analyzed. Pedagogical conditions and effective methods contributing to the development of moral qualities, perceptions, and behavior of 5-6-year-old children are determined. The results of theoretical analysis of Ukrainian and foreign researchers' studies on preschoolers' moral education are presented. A complex of practical recommendations for the formation of children's moral competence in preschool educational institutions and family settings is proposed. The importance of interaction between educators and parents in the process of a child's moral development is substantiated.*

Keywords: *moral competence, moral education, senior preschool age, moral values, moral behavior, pedagogical conditions.*

Постановка проблеми. Моральне виховання підростаючого покоління залишається однією з ключових проблем педагогічної науки та практики. В умовах стрімких соціокультурних змін, глобалізації та інформатизації суспільства особливої актуальності набуває питання формування моральної компетентності дітей, починаючи з дошкільного віку. Старший дошкільний вік є сензитивним періодом для закладання основ моральної свідомості, засвоєння моральних цінностей та розвитку відповідних поведінкових патернів.

Базовий компонент дошкільної освіти, як державний стандарт, визначає формування морально-етичної компетентності як один із пріоритетних

напрямів освітньої роботи з дітьми дошкільного віку [2]. У цьому контексті особливої значущості набуває дослідження педагогічних умов та методів ефективного розвитку моральної компетентності дошкільників, врахування вікових особливостей дітей та сучасних реалій освітнього процесу.

Проблема полягає у необхідності систематизації теоретичних підходів до розуміння сутності моральної компетентності дошкільників та визначенні ефективних шляхів її формування в освітньому процесі закладу дошкільної освіти та в умовах сімейного виховання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема морального

виховання дітей дошкільного віку була предметом дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Теоретичні засади морального розвитку дитини розкриті у працях Л. Виготського, Д. Ельконіна, О. Запорожця, І. Беха, Л. Божович, які обґрунтували закономірності формування моральної сфери особистості в дитячому віці.

Сучасні дослідження проблеми морального виховання дошкільників представлені у працях О. Кононко, Т. Поніманської, О. Кошелівської, Т. Фасолько, Н. Гавриш, К. Карасьової, які розглядають моральне виховання як цілісний процес формування моральної компетентності дитини [6; 15].

Структуру моральної компетентності дошкільників та критерії її сформованості досліджували М. Федорова, Т. Поніманська, І. Княжева. У їхніх роботах моральна компетентність розглядається як інтегративна якість особистості, що включає когнітивний, емоційно-ціннісний та поведінковий компоненти [7;13;16].

Роль гри у моральному вихованні дошкільників висвітлено у дослідженнях С. Ладивір, А. Богуш, Н. Шкляр, які доводять ефективність ігрових технологій у процесі формування моральних якостей та норм поведінки [4;10].

Вплив художньої літератури та мистецтва на моральний розвиток дошкільників обґрунтовано у працях А. Богуш, Н. Гавриш, О. Монке, Л. Лохвицької. Науковці підкреслюють, що твори художньої літератури, мультиплікаційні фільми та твори мистецтва є потужним засобом впливу на формування моральних уявлень та почуттів дітей [11].

Проблему взаємодії закладу дошкільної освіти і сім'ї у процесі морального виховання досліджували Т. Алексеєнко, О. Доукіна, Т. Кротова, які обґрунтували значущість створення єдиного виховного простору для послідовного та системного морального розвитку дошкільників [1].

Важливий внесок у розуміння стадіальності морального розвитку особистості, починаючи з дошкільного віку, зробив І. Д. Бех, який розробив концепцію особистісно-орієнтованого виховання на основі морально-духовного розвитку дитини [3].

Незважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених проблемі морального виховання дошкільників, питання цілісного формування моральної компетентності дітей старшого дошкільного віку потребує подальшого теоретичного обґрунтування та практичної розробки.

Мета статті: метою статті є аналіз сутності, структури моральної компетентності дітей старшого дошкільного віку та визначення ефективних педагогічних умов і методів її формування в освітньому процесі закладу дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Теоретичний аналіз наукових джерел дає змогу визначити моральну компетентність дитини старшого дошкільного віку як інтегративну особистісну якість, що характеризується наявністю у дитини моральних знань, уявлень, переконань, моральних почуттів та відповідних поведінкових проявів, які відображають систему ставлень до себе, інших людей, природи, суспільства.

На основі теоретичного аналізу та узагальнення досвіду роботи закладів дошкільної освіти можна визначити наступні педагогічні умови ефективного формування моральної компетентності дітей старшого дошкільного віку:

1. *Створення морально насиченого середовища* в закладі дошкільної освіти, яке передбачає атмосферу доброзичливості, поваги, справедливості, відповідальності, де педагоги демонструють зразки моральної поведінки, а матеріальне оточення (книги, картини, іграшки) стимулює моральний розвиток дітей.

2. *Інтеграція морального виховання в різні види діяльності дітей* (ігрову, пізнавальну, комунікативну, трудову, художню). Особливого значення набуває сюжетно-рольова гра, яка, за даними досліджень вітчизняних науковців, є провідною діяльністю дошкільника та школою моральних стосунків [11].

3. *Використання художньої літератури, мультимедійних засобів та інших видів мистецтва* для формування моральних уявлень та почуттів. Казки, оповідання, вірші, мультфільми з моральним змістом є потужним засобом впливу на моральну свідомість та почуття дошкільників.

4. *Організація спільної діяльності та співпраці дітей*, що сприяє формуванню навичок взаємодії, взаємодопомоги, відповідальності, чесності, справедливості.

5. *Забезпечення єдності вимог та підходів до морального виховання в закладі дошкільної освіти та сім'ї*, активне залучення батьків до процесу формування моральної компетентності дитини.

6. *Використання проблемних ситуацій морального змісту*, які стимулюють моральні міркування, вибір та рефлексію дітей.

7. *Створення умов для накопичення дітьми практичного морального досвіду* через організацію благодійних акцій, волонтерських проєктів, надання допомоги іншим тощо [12].

Методи та форми розвитку моральної компетентності дошкільників

Для ефективного формування моральної компетентності дітей старшого дошкільного віку доцільно використовувати комплекс методів:

1. *Методи формування моральної свідомості*: бесіди, роз'яснення, переконання, обговорення літературних творів, казок, мультфільмів, аналіз проблемних ситуацій, моральні дилеми.

2. *Методи формування моральних почуттів*: приклад дорослих та однолітків, створення ситуацій емоційно-моральних переживань, використання художньої літератури та мистецтва для розвитку емпатії, співчуття, радості за успіхи інших.

3. *Методи формування моральної поведінки*: вправлення у моральних вчинках, створення виховних ситуацій, сюжетно-рольові ігри, ігри-драматизації, проєктна діяльність, колективна творча діяльність.

4. *Методи стимулювання та корекції моральної поведінки*: заохочення, схвалення, похвала, приклад, педагогічна оцінка [13].

Ефективними формами роботи з формування моральної компетентності старших дошкільників єтичні бесіди та заняття; інтегровані заняття морального спрямування; сюжетно-рольові та

театралізовані ігри; тематичні проєкти ("Добрі справи", "Дружба", "Допомагаємо іншим" тощо); обговорення та інсценування літературних творів; моральні тренінги; екскурсії та спостереження; трудова та волонтерська діяльність; спільні з батьками заходи [14].

Критеріями сформованості моральної компетентності старших дошкільників є:

- Повнота та усвідомленість моральних знань та уявлень;
- Стійкість та глибина моральних почуттів;
- Стійкість моральної поведінки в різних ситуаціях;
- Здатність до морального вибору;
- Здатність до морального самоконтролю та саморегуляції поведінки.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Узагальнюючи теоретичний аналіз проблеми формування моральної компетентності дітей старшого дошкільного віку, можна зробити наступні висновки:

1. Моральна компетентність дитини старшого дошкільного віку є інтегративною особистісною якістю, що включає когнітивний, емоційно-ціннісний та поведінковий компоненти і виявляється у здатності дитини усвідомлювати моральні норми, цінності, правила, керуватися ними у взаєминах з оточуючими, здійснювати моральний вибір та регулювати свою поведінку відповідно до моральних вимог.

2. Старший дошкільний вік є сензитивним періодом для формування моральної компетентності, оскільки характеризується розвитком довільності поведінки, рефлексії, супідрядності

мотивів, емпатії, що створює психологічну основу для засвоєння моральних норм та формування моральних якостей.

3. Ефективне формування моральної компетентності дошкільників забезпечується створенням відповідних педагогічних умов: морально насиченого середовища, інтеграції морального виховання в різні види діяльності, використання художньої літератури та мистецтва, організації спільної діяльності дітей, забезпечення єдності вимог закладу дошкільної освіти і сім'ї.

4. Методи формування моральної компетентності дошкільників мають бути спрямовані на розвиток моральної свідомості, моральних почуттів та моральної поведінки, а форми роботи повинні відповідати віковим особливостям дітей та забезпечувати їх активну участь у моральному пізнанні та практичному застосуванні моральних норм.

5. Важливою умовою ефективного формування моральної компетентності дошкільників є взаємодія закладу дошкільної освіти і сім'ї, що передбачає педагогічну просвіту батьків, спільну діяльність педагогів, батьків і дітей, єдність вимог та підходів до морального виховання.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці та експериментальній перевірці комплексної методики формування моральної компетентності дітей старшого дошкільного віку, створенні діагностичного інструментарію для визначення рівня її сформованості, а також дослідженні наступності у формуванні моральної компетентності на

етапах дошкільної та початкової освіти. на моральне становлення сучасних Важливим напрямом подальших дошкільників та розробка відповідних досліджень є також вивчення впливу педагогічних стратегій. цифрових технологій та медіасередовища

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Алексєєнко Т. Ф. Сімейне виховання: концептуалізація ідей теорії і практики: монографія. Київ: Знання, 2019. 235 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти / за ред. О. Л. Кононко. Київ: Міністерство освіти і науки України, 2021. 37 с.
3. Бех І. Д. Виховання особистості: підручник. Київ: Либідь, 2019. 344 с.
4. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Моральне виховання дітей дошкільного віку засобами художньої літератури. Київ: Слово, 2017. 144 с.
5. Запорожець О. В. Психологія дитини дошкільного віку. Київ: Либідь, 2018. 192
6. Карасьова К. В. Ігрова діяльність сучасних дошкільників: навч. посіб. Київ: Інститут проблем виховання НАПН України, 2017. 182 с.
7. Княжева І. А. Педагогічні умови розвитку моральної компетентності дошкільників. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2019. № 5. С. 127-138.
8. Кононко О. Л. Виховуємо соціально компетентного дошкільника: навч.-метод. посіб. Київ: Світич, 2018. 208 с.
9. Кононко О. Л. Соціально-емоційний розвиток особистості. Київ: Освіта, 2018. 255 с.
10. Ладивір С. О. Виховання гуманних почуттів у дітей. Тернопіль: Мандрівець, 2019. 168 с.
11. Лохвицька Л. В. Програма з морального виховання дітей дошкільного віку: "Скарбниця моралі". Тернопіль: Мандрівець, 2018. 128 с.
12. Піроженко Т. О., Ладивір С. О., Карасьова К. В. Методичні засади вивчення та діагностування моральних якостей дитини дошкільного віку: методичний посібник. Київ: Слово, 2019. 136 с.
13. Поніманська Т. І. Моральне виховання дошкільників: навч. посіб. Київ: Вища школа, 2018. 192 с.
14. Поніманська Т. І. Теоретико-методичні засади гуманістичного виховання дітей дошкільного віку: монографія. Рівне: РДГУ, 2019. 356 с.
15. Фасолько Т. С. Технології розвитку моральних цінностей дітей. Хмельницький: ХНУ, 2020. 224 с.
16. Федорова М. А. Структура моральної компетентності дітей дошкільного і молодшого шкільного віку. *Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти*. 2020. № 2. С. 54-58.

*Стаття надійшла до редакції
21 квітня 2025р*